

A nyomor többnyire a törpebirtokosokat és cselédeket űzte Amerikába, de volt a Véséről kivándoroltak között egy 8 holdas paraszt is. A kormány a túlnépesedés hamis tanával elősegítette a kivándorlást. Vésén is igyekeztek megakadályozni a kivándorlást a szaporodást. Ennek hatását láthatjuk ma is. Nem egy öreg, gyermektelen házaspár él, akiknek kihaltása után a családi birtok, a ház már csak oldalági rokonokra szállhat, ahol szintén nincs gyerek, vagy legfeljebb egy. Így az ilyen házaknak a családból már nem lesz gazdája, egyes utcarészek elnéptelenednek, illetve elnéptelenednének ha a bevándorlók nem frissítenek fel a falut. A nehéz élet és a nyomor megrövidítette az átlagos életkort, mely a 900-as évek elején 60 év volt. A gyermekek körében a diftéria pusztított leginkább. Gyakori volt a TBC, melyet a hiányos, egyoldalú táplálkozás is elősegített. Vitamintartalma főzésekkel nem fogyasztottak, gyümölcsből is keveset, levesből, "mácsikból", kelttészából vagy pogácsából állt minden nap a menü. A tejet is inkább értékesítették mint fogyasztották. Husételnél is nagyon gyakran állt a régi mondás, akkor ettek húst, ha vagy a gazda volt beteg vagy az állat. Különbösen csak nagy ünnepeken, s keresztelőkön, lakodalmakon fogyasztották /?/. Ez az egyoldalú táplálkozás ma is fennáll. Főzések készítését csak a fiatalok kezdik mostanában. A gyerekek nagy része sápadt, sovány a helytelen táplálkozás miatt /?/. A ruházat is, különösen a régi népviselet nem volt a legkifogástalabb. A sok szoknya viselése /alsószoknyák házivászonból/, az évenkénti három-négyszeri mosás /párolás/ mellett nem éppen a leghigiénikusabb volt. A gazdagoknál, ahol tele volt a láda, gyakran lehetett ruhát váltani, de a szegényeknél ez is az egészség rovására ment. Ilyen körülmények között a tisztálkodásra, mosakodásra sem sok gondot fordítottak. Sok helyen mosdótál vagy "teknyő" se volt, hanem szájukba vették a vizet és azt ki-kibukva mosakodtak. A fogmosást, hetenkénti fürdést nem simerték. Legtöbb helyen 2-3-an aludtak egy ágyban. Mindezek a körülmények hozzájárultak a gyermekhalandósághoz, méginkább a tbc továbbterjedéséhez, am Vésén elég magas elhalálozási százalékot adott. A gyermekgondozásra nem sokat adtak. Érdekes, hogy a fiugyerekek gondozásával ma is keveset törődnek, s ugyanakkor a leánygyermeket sokkal jobban gondozzák. Betegség esetén ma már nem javasasszonyhoz fordulnak, aki "szennyess vízzel megönti" a beteget, hanem az orvoshoz mennek. Régen Vése a nemesvidi körorvos körzetébe tartozott. Távoli és nehezen megközelíthető volt az orvos. Ezért sokszor inkább maguk próbálkoztak a gyógyítással. Ennek emléke a szennyess víz és a viaszöntés. Ma már hetenként egyszer Vésén rendel a nemesvidi körzeti orvos. Egészségügyi tanácsadó van a faluban. Egészségügyi téren a felszabadulás óta jelentős fejlődés mutatkozik.

4. Cigánylakosság

1920-ban telepedett községünkbe az első cigánycsalád. 1945-ben még két család érkezett. Minthogy dolgozni nem szerettek és nem akartak, a falu lakossága nem fogadta be maga közé őket, hanem a falu végén kunyhókat építettek maguknak és azokban éltek. Egész éven át nem dolgoznak, csupán cséplés idején szoktak elmenni cséplőmunkásnak. Az itt keresett gabonát ahelyett, hogy saját szükségletükre fordítanák eladják, és amíg a pénzből telik, isznak. Ilyenkor rendszerint verekedések szoktak lenni. Egész éven át kéregetéssel és lopásból tartják fenn magukat. Nem kupeckednek. Helyzetük 1945 óta sem változott lényegesen. Gyermekeik egy része egy időben bejárt az iskolába, de csak a baj volt velük, mert túl a ruhátlanúság miatt nem tudtak megjelenni, azonkívül tisztátalanok voltak, elárasztották az iskolát tetűvel. Továbbra is csak kunyhóban laknak, életmódjukban nem mutatkozik változás. Dolgozni ma se szeretnek. Általában a lakosság csodálkozik azon, hogy anépi demokrácia, amely általában megköveteli az állampolgároktól, hogy

rendszeresen dolgozzanak, ezt a társadalmat munka nélkül megtűri.

IV. A gazdasági élet földrajza

Véss természeti viszonyai /talaj, éghajlat, víz/ tették lehetővé, hogy itt nagyközség alakuljon. A lakosság egyre nagyobb területekre hódított el az erdőtől, a nádasoktól a termelés céljára. Határunkban a kalászos növények közül legtöbbet rozsból és buzából termelnek. Kapás növények közül a burgonyán és a kukoricán van a főhangsúly. Régen is ezek voltak a fő termények, mert a homokos talajban ezek diszlenek leginkább. Régen a mostaninál sokkal nagyobb területen termeltek lóherét. Nagy a földiek mészhiánya, mely az állattenyésztésre is nagyon kedvezőtlen hatással van. Régebben nagyon sok kendert termelt a lakosság, mely háziiparunk a szövés, fonás alapanyagát adta. Mostanában újabb növények termesztése is kezd tért hódítani, mint pl. az édescsillagfűrt és a napraforgó. Ipari és gyógynövény termelésünk igen alacsony fokon áll.

A mezőgazdaság gépesítésétől, főleg az öregek még manapság is idegenkednek. A mezőgazdaságra támaszkodó állattenyésztés eléggé gyenge, mert a mészben szegény talajon nem lehet mesterséges takarmányokat termesztetni. Régebben a balatoni visszabályozó társaság évente tisztítottatta a nagyobb vizlevezető árkokat, de amióta ez elmaradt, a réteken áll a talajvíz, elsavanyodtak, romlott a fű és a széna minősége. A lent és a kendert még mindig csak a háziipari, saját használatra termelik. A régebben Mernkén, a Festeich birtokon működő szeszgyár nem üzemel. A felszabadulás előtt a falunak két jó működő malma volt. Ezek most is meg vannak, de csak az egyik van üzemben, a másik kihasználatlanul áll. Pedig a község és környék mindkét malmot, sőt a szeszgyárat is el tudná látni feldolgozó anyaggal. A talaj miatt rosszat és burgonyát termelnek nagyobb mértékben, mellette jelentőséggel bír a buza és a kukorica termelése. Konyhakerti növényeket csak házi szükségletük kielégítésére termelnek. Csak legújabban kezdenek néhányan eladásra is termelni. Piac nincs a közelben, ezért nem is fejlődött ki kertészetünk kellő mértékben. A gyümölcstermelés 1914 nyarán lendült fel /?/. Eleinte nyári almát és szilvát termeltek. A szilva termelés olyan nagy volt, hogy a községnek érdemes volt szilvaaszalót építtetni, melyben nagy mennyiségben aszták a szilvát, a jó áron értékesítették. Az utóbbi időben egyre többen foglalkoznak a téli fehér, a pirospogácsa, a husvéti rozmarin, és a má nemessóvári almafajták termelésével. Van már néhány olyan gazdánk is, akiknek jüvedelmük jelentős része a gyümölcstermelésből származik. Sőt akad olyan is, aki teljesen gyümölcstermelésre rendezkedett be, abból él, s jüvedelme messze túlhaladja a legjobb jüvedelmű parasztokét. Jelentős határunkban a szőlő termelése is. Részben az erősen homokos Kishogyi, Rigóhogyi részen, részben a böhönyei határban levő Szírota szőlőhegyen. Az "otelló" és az "izabella" az uralkodó faj. A nova, amit itt néha-nak neveznek 1905-1910 között terjedt el. Csemegé szőlő nem nagyon van a piac távolsága miatt. Ezért a hangsúly a borszőlőre került. A 2. világháborúig termelőink boraikat jól tudták értékesíteni, s jelentős jüvedelemhez jutottak általa. Állammal szembeni kötelezettségüket nagyobbraest ebből fizették. A felszabadulás óta a bor értékesítésének lehetősége nagyon megcsappant. - A mezőgazdaság általános képe azt mutatja, hogy a termelés a szükségletet kielégíti, s egyes terményekből felesleg is mutatkozik. Gyümölcsből és borból jelentős többlet termelés van. 1950-ben kényszer hatása alatt /!/ alakult egy termelőszövetkezet. Olyan egyénekből tevődött össze, akik nincstelenek voltak, ennél fogva nehezen indultak. A kormányzat komoly anyagi segítségével,

valamint jobb munkaszervezéssel addig jutottak, hogy elég szép állatállománnyal rendelkeznek, s terméseredményeik évről-évre javulnak. Az állami gazdaság minden évben deficittel zár, mivel akkora az improduktív munkát végzők száma, hogy a bevétel nagy részét felfémészti !/!.

2. Állattenyésztés

A régi erdők tölgyeseinek makkja jó táplálék volt sertések hizlálására. Különösen a mangalica faj volt elterjedve. Nagy híre volt a csikótenyésztésnek is. A szarvasmarha tenyésztés kissé hátrább volt. Ebből az ún. "raci"-fajtát tartották. A baromfiak közül a ludak tartásával foglalkoztak, kacsá sokkal kevesebb volt. Az 1900-as években elég gazdag volt /?/ az állatállományuk. Egy háznál általában 2-3 lovat, 3-4 szarvasmarhát, 2-3 anyakocát tartottak /?/. A legeltetés is jelentős volt, a rétek sokkal jobbak voltak mint ma. A sertéseket két-három falkában naponta a tölgyesekbe hajtották makkoltatni. A marhákat tavasztól télleg legelőn tartották, télen a széna mellett a lóhere és a búkköny egészítette ki a takarmányokat. A község északi és déli részén termeltek sok búkkönyt.

Állatállomány:	1950.	1954.
Marhaféle:	610 db	456 db
Sertés	1700 db	626 db
Ló	220 db	198 db
Juh	14 db	64 db

Az adatokból kitűnik, hogy a község állatállománya állandóan csökken. - A takarmányozásban ma igen fontos szerepet játszik a kukoricaszár. Legkedveltebb takarmánynövényünk jelenleg a bíborhere. Az állattenyésztés régen is, ma is sok ipari nyersanyagot ad. Régen híres volt a kefekötés a mangalicák sőrétjéből /?/. Házilag készítették még akefefurót is. A tehénszarvból tokmányt készítettek. A tejet is házilag dolgozták fel. Sok vaját rástak. Az első tej-szövetkezet 1908-ban alakult. Régen igavonásra és közlekedésre csak a lovat használták, a háború óta azonban a marhát is, mert nagyon kipusztult a község lóállománya. A baromfiak számát az utóbbi években megapasztotta a rossz terméseredmény és a beszolgáltatás. A méhészet eddig Vésén nem játszott jelentősebb szerepet, csupán néhány gazda foglalkozott vele. Halászat viz hiányában sohase volt.

3. Az ipar.

A mezőgazdasági termelés több alapanyagot ad az iparhoz. A gabonaféléken alapszik malomiparunk, a kendertermelésen a házi fonás, szövés. Napraforgó és tökmag a sajtoláshoz ad alapanyagot. Ezt régen házilag végezték. Innen ered az olajos Bertók elnevezése /?/. A gyümölcs és a szőlőtermelés alapozta meg a pálinkafőzést. Az erdő az asztalosiparhoz, kádáriparhoz, bognáriparhoz ad alapanyagot. Sokan foglalkoznak nyírágseprű készíttéssel is, de csak saját használatra. Az árokpárti fűzesek kosárfonáshoz adnak vesszőt. A vadon élő állatok bundáját nem helyben készítették ki, hanem eladták. Régen csak a háziipar virágzott, kisiparos csak egy bognár és két kovács volt. A háziiparban vezetett a fonás, szövés. A gyönyörű háziszüttek, abroszok, törülközők, halotti szemfedők, komakendők, stb. messze földön híresek voltak /?/. Mint a község érdekes és híres háziipari készítményét meg kell említeni a husvéti himestojást.

4. Közlekedés, szállítás

Vésének vasutállomása nincs. A legközelebbi 10 km-re, Böhönyén van. Ezzel másodrendű műút köti össze, mely részben hemperelt, részben burkolt út. A község a Kaposvár-Nagykanizsa közötti műút mentén fekszik, mely régen is igen fontos felvonulási út volt. Már a török időkben jelentős szerepet játszott. /?/. Akkor még csak földút volt. Az Aghidilapi-dűlőnél és a Dobogónál erősen süllyedt az út, ezek a részek mélyen fekvő, mocsaras területek voltak. Nem egyszer a gazdákat rendelték ki a megsüllyedt kocsikat kihúzni a "lap"-ból. Kb 80 évvel ezelőtt építették meg rendes kő alappal ezt az utat /?/. Klinker-téglákkal kirakva, a nép "klinger"-nek nevezi. Az út karbantartására ezután nagy gondot fordítottak. Évenként pótolták a törött téglákat, s állandóan friss homokkal szórták be. A téglaburkolat két oldalán egyenesre kivágott gyepek voltak, 10 méterenként vízlevezető csatornákkal az utmenti árkokhoz. Az első világháború után a téglaburkolatra tört bazalkórteget hengerltek.

Községünkben a szállítás fő iránya Nagykanizsa volt. Ide vitték a terményt, Kaposvár felé a bort. Iparcikket is inkább Nagykanizsa, mint Kaposvár felől hoztak. Régen mindenki maga vitte piacra a felteget, ma a MEZŐKER és a FUTURA felvásárolja és tehergépkocsikkal történik az elszállítás. Az út elég rossz állapotban van, szükség volna egy javításra. A 900-as évek elején állítólag tervbe volt véve a Böhönye-Nagykanizsa vasutvonal, de a gazdák leszavasták, mondván, hogy a földjeiken ne vezessenek át vasutat. A Kaposvár-Nagykanizsa között közlekedő buszok nem tudták lebonyolítani a személyforgalmat, ezért 1954 októberétől még két járat indult a községen át. Az egyik Csurgó-Böhönye, a másik Nemesdéd-Kaposvár járat. Így most négy pár járata van a községnek. /?/. A teherforgalmat a 23 sz. TEFU bonyolítja le Kaposvár-Nagykanizsa között. A tejeszövetkezet által begyűjtött tejet naponta teherautó szállítja Csurgóra. Jó lenne a községet a vasúthálózatba bekapcsolni. /?/.

5. Kulturális élet

Mint már említettük 1786-ban épült az evangélikus templom. A következő években, pontos évszámát nem tudjuk, megépült az iskola, de csak fából. 1844-ben újraépítették. 1898-ban két tantermes iskola épült. Eddig egy tanítója volt az iskolának, ettől kezdve állandóan két tanító tanított. Volt idő, amikor átmenetileg 3 tanító is működött. A vései katolikus hívek is arra törekedtek, hogy iskolájuk legyen. E törekvés megvalósítására jó alkalom kínálkozott 1937-ben, amikor Bertók Péter furu házingatlanát eladta, melyet Erdősi, tapsonyi esperes vett meg iskola céljára. Az ingatlant végrendeletileg azzal adta a vései rk. egyházközségnek, hogy azon 10 éven belül katolikus iskolát építsenek. A rk. egyházközség a parasztház közfalait kidobtatva 1938-ban mint szükség iskolában beindította a tanítást. Közben a két tanerős evang. iskola 2. számú állása Szentiványi Sándor másodtanító elhunytával megüresedett. Akkor a rk. egyházközség a VKM.-től iskolaépítésre kért engedélyt. Mivel a község tanköteleseinek száma nem tette indokoltá /az akkori fogalmak szerint/ 3 tanítói állás fenntartását, a katolikus egyházközség iskolaépítésével kapcsolatban megadta az engedélyt az egyháznak az építésre, s ugyanakkor az evang. gyülekezet második sorsz. tanítói állását megszüntette. Így a rk. iskola 1940-ben igen jelentős állami támogatással felépült és mint egy tanerős, osztatlan iskola megkezdte működését. Ettől az időtől kezdve a községnek két osztatlan iskolája volt egészen az államosításig. Akkor a két iskola egybeolvadt. 1949-ben, majd 1950-ben új tanerőket kapott az iskola. Így négy tanerős lett. A két iskolaépületben levő három tanterem már szűknek bizonyult, ezért a községi tanács és az iskola vezetője ug